

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЦЕНТР
ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Чи буде Україна з цукром?

Коротинський Олександр директор НПЦ «Цукробурякового виробництва»

У жовтні минулого року українські компанії експортували більше ніж 30 тис. т цукру до країн Європи, що втричі перевищило показники вересня. У листопаді ми продовжували спостерігати за заростанням експорту. Що ж сталося? В Європі значно виріс у ціні цукор і українським аграріям стало цікаво продавати його на цей ринок.

Але натомість, чи не залишимося ми без цукру у сезоні 2023? Як на роботу цукрових заводів вплинули осінні примхи погоди та віялові відключення електроенергії? Що буде далі з цінами на цукор в Україні? Про це у бесіді Latifundist.com розповів директор НПЦ «Цукробурякового виробництва» Олександр Коротинський.

Latifundist.com: Чи буде Україна з цукром на наступний рік?

Олександр Коротинський: Цукру в Україні більш ніж достатньо. По-перше, через критичну ситуацію з електропостачанням рівень споживання цукру в країні тимчасово впав.

По-друге, понад 8 млн населення виїхало за межі країни. А це теж споживачі цукру.

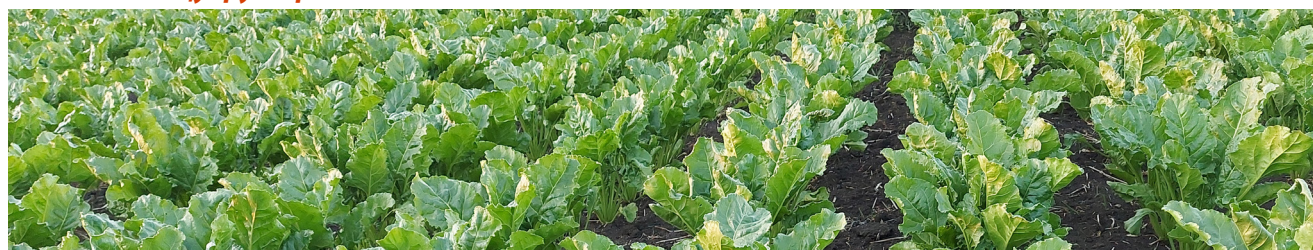
По-третє, значна частина цукру поставлялася у Херсонську область, де було зосереджено основне виробництво томатної пасти та соків, які ми відправляли на експорт. Цей фактор також вплинув на зменшення споживання цукру всередині країни.

Latifundist.com: Яке наразі внутрішнє споживання цукру в країні?

Олександр Коротинський: Ми оцінюємо споживання на рік не більше 1 млн т. Тільки в сезоні 2022/2023 ми виробимо 1,3 млн т. Плюс у нас значні перехідні залишки — майже 500 тис. т.

Хоча, насправді, внутрішнє споживання в 1 млн т цукру — це досить велика цифра. Вона може бути й меншою. Достатні перехідні залишки — це двомісячний рівень споживання, а ми споживаємо 80 тис. т у місяць. А ще нам потрібно 150 тис. т перехідних залишків. Враховуючи це, ми можемо спокійно експортувати цукор, не створюючи при цьому дефіциту всередині країни.

Latifundist.com: Що ми і спостерігали у жовтні-грудні 2022. Які фактори вплинули на зростання експорту?

Олександр Коротинський: Станом на 1 січня 2023 року ми вивезли 185 тис. т цукру (за 2022 рік). Чому відбулося пожвавлення у жовтні-грудні? Наклалося відразу декілька факторів.

Наразі у нас діє зона вільної торгівлі з Європою і нам дозволено вивозити цукор без стягнення мита. Раніше ми могли експортувати в ЄС 20 тис. т цукру. Якщо перевищували цей ліміт, то мали сплачувати мито €300. Після повномасштабного вторгнення для нас відкрили цей великий конкурентний ринок і можемо продавати цукор без обмежень.

Через посередній врожай цукрових буряків в Європі та значні витрати на паливо, маємо зараз високі ціни на цукор в ЄС, саме тому цей ринок такий цікавий нашим виробникам навіть попри значні витрати на логістику.

Latifundist.com: Але 2021 року було навпаки і цукор завозився до нас з Європи.

Олександр Коротинський: Так. Бо у нас ціни на цукор були вищі і його було вигідно до нас везти. Поясню чому. В Європі фермери отримують державні дотації на вирощування цукрових буряків. І не тільки на це, а й на паливо, або на розвиток підприємства, якщо ти молодий фермер. Ми колись порахували, що, наприклад, у Польщі по цінах 2021 року давали до 15 тис. грн/га дотацій — немалі кошти. За рахунок більш дешевих буряків польські фермери могли виробляти дешевший цукор, ніж в Україні. І везти його сюди (в межах квоти 30 тис. т на рік).

Latifundist.com: Ви сказали, що через неврожайний рік зараз високі ціни в Європі на цукор. Можливо ще якісь фактори до цього додалися?

Олександр Коротинський: Дотації лишилися, але затрати виросли. Здорожчали добрива, ЗЗР, насіння, дизпальне. Щоб аграрій не відмовлявся від вирощування, то цукрові заводи змушені підвищувати ціну на цукрові буряки. За останні два роки ціна на буряки в Європі виросла вдвічі. Якщо ще у 2020 році польські виробники цукру платили €27-29 за тону цукрових буряків базисної цукристості, то в цьому році — €50/т. І це ще не межа. Наступного року один з провідних виробників цукру в Німеччині планує закупівлю цукрових буряків за ціною до €55/т, тільки щоб аграрії і далі їх вирощували.

Latifundist.com: Виходить, що через високі ціни на цукор в Європі наші аграрії можуть заробити. Тим паче, в умовах війни ці кошти їм необхідні.

Олександр Коротинський: Я не бачу передумов для того, щоб обмежувати вивезення цукру з країни. Та й чому не вивозити, коли в Європі склалися гарні ціни і є високий попит. Депутат Верховної ради Іван Чайківський якось писав, що цукровий буряк може стати тією культурою, яка допоможе аграріям заробити. І от зараз саме така ситуація і склалася. Тепер головне, щоб нам цю можливість не прикрили. Місце ж не буде вільним.

В Європі зараз точаться дискусії з приводу відкриття більшого вікна можливостей для поставки цукру-сирцю. І вийде, що якщо тільки наша влада заборонить або обмежить експорт вітчизняного цукру, Європа те вікно відразу відкриє. Бо у них високі ціни. Тим більш, що там є квоти на ввезення цукру-сирцю. Наприклад, квоту мають іспанські та деякі інші цукрові заводи. І саме вони зараз ставлять на рівні ЄС питання: відкрийте нам ринок на ввезення сирцю, і ми зможемо збити ціни на цукор.

Latifundist.com: Як реагують європейські цукрові заводи на це?

Олександр Коротинський: Цукрові заводи багатьох країн не в захваті від цього. Німецька асоціація виробників цукру заявила, що цукрові заводи отримують величезні збитки, якщо буде відкрите таке вікно можливостей для цукру-сирцю. Вони вимушені купувати дорого цукрові буряки. А хтось завезе дешевий цукор-сирець, переробить його і зіб'є ціни на цукор. Тобто вийде, що аграрії заробили, а цукрові заводи, які у них купили недешеву сировину, працюватимуть у збиток.

Тому ще раз повторюся: нам важливо, щоб українська влада на рівні Міністерства і надалі продовжувала видавати без перешкод експортні ліцензії на експорт цукру до Європи. У іншому випадку, ми побачимо закриття цукрових заводів. І не одного. Бо як тільки два-три сезони падає ціна на цукор, декілька цукрових заводів закриваються. А ви ж знаєте, що таке підприємство для сільської місцевості, особливо у війну? Це великий платник податків до місцевих бюджетів, це робочі місця. Адже майже всі цукрові заводи знаходяться у селах чи невеликих містечках і для них закриття приводить до згубних наслідків.

Latifundist.com: Яка зараз ціна на цукор у Європі?

Олександр Коротинський: Якщо говорити за оптові партії — це комерційна таємниця. Щодо роздрібних мереж, то ми порівняли ціни на найдешевший цукор у торговій мережі «Ашан», яка представлена в Україні, Іспанії, Франції, Португалії, Польщі, Румунії та інших країнах ЄС. На початку літа наш цукор був дешевший, ніж в Європі. Зараз на європейських полицях цукор коштує від 46 до 58 грн/кг. В Україні — 33,90 грн/кг. Тобто в Європі цукор на 20 грн дорожчий, причому у тих країнах, які вирощують і переробляють цукрові буряки. Навіть у Німеччині за останній час цукор подорожчав до €1,3/кг.

Latifundist.com: Що буде далі з ціною на цукор в Україні?

Олександр Коротинський: Гадаю, що ціни трохи зростуть, бо цукрова галузь повинна працювати з прибутком. А на сьогодні оптова ціна в межах рентабельності. В цьому сезоні галузь врятувало те, що аграрії встигли закупити насіння і деяку частину добрив та ЗЗР заздалегідь. Бо всі ТМЦ зросли в ціні. У Польщі навіть зараз піднімають питання, щоб надати аграріям ще одну додаткову дотацію на покриття дорожчання добрив. У нас же всі ці витрати ляжуть на плечі аграріїв.

Latifundist.com: В які країни ми експортуємо цукор?

Олександр Коротинський: В основному у країни ЄС. Найбільше в Румунію та Польщу. Можливо, через те, що там відбувається перевалка цукру і потім він прямує до інших країн ЄС. Однак вже маємо прямі поставки в Італію, Іспанію, Болгарію. Навіть кінцеві споживачі цукру виходять на український ринок і шукають виробників, які зможуть забезпечити їм певну партію. Наприклад, мені відомо про польську кондитерську фабрику, яка хоче працювати з українськими виробниками.

Тому нам навпаки треба зараз ці ринки втримати, щоб клієнт звик до нашого цукру. Та й взагалі збільшення експорту буде тільки стимулювати галузь збільшувати посіви у 2023 році.

Latifundist.com: Зараз на ринку говорять про те, що мультинаціональні компанії у 2023 році в силу різних причин зменшать об'єми насіння соняшника в Україну. І це на фоні того, що аграрії будуть віддавати перевагу олійним культурам. А чи не буде проблем із закупкою насіння цукрових буряків?

Олександр Коротинський: Для компаній, які виробляють насіння цукрових буряків, Україна — досить великий ринок. Ми в останні декілька років сіємо в межах 220 тис. га. В Європі такі площі закладає Польща, і трохи більше нас Франція та Німеччина. Всі інші країни мають менші посівні площі.

Всього на ринку присутні 4 великі компанії, які постачають насіння. Всі вони, через скорочення площ під цукровим буряком в останні роки, мають величезну конкуренцію і намагаються триматися за господарства, з якими працюють. Плюс в Україні є насіннєвий завод, який має завершений цикл виробництва насіння цукрових буряків.

Поки від жодного аграрія не чув, що можуть бути якісь проблеми з поставками насіння. Нам відомо, що обсяги поставок проговорені із насіннєвими компаніями. Можливо, будуть нюанси з доставкою, але і це питання повинно вирішитися.

Latifundist.com: Давайте поговоримо про цукрові заводи. Скільки з них в окупації?

Олександр Коротинський: В тимчасовій окупації був завод у Харківській області — СГП «Білий Колодязь», який знаходиться на самісінькому кордоні із белгородською областю. Але наразі жоден цукровий завод не окупований.

Latifundist.com: Нам відомо, що у новому сезоні відновлять свою роботу декілька заводів, у тому числі і на Київщині.

Олександр Коротинський: Так, у новому сезоні планують працювати понад 30 цукрових заводів. Для прикладу, у 2021 році працювало 33 заводи. Відновленню виробництва, звісно, сприяло очікування гарної ціни на цукор.

Тому повторюся, потрібно обережно відноситися до експорту і не намагатися його прикрити. Бо якщо Європа проголосує за ввіз цукру-сирцю, ми просто з ним не зможемо конкурувати — нас витіснять з того ринку. А поки ми веземо більш дешевший цукор і «садимо» європейську ціну.

Latifundist.com: У 2022 році провести жнива швидко і без втрат заважали не лише воєнні дії, а й примхи погоди. Відчуваю, що така сама ситуація була і зі збиранням цукрових буряків?

Олександр Коротинський: Початок осені був сухим. А потім почалися затяжні дощі, цукровим заводам навіть довелося відтермінувати пуски. Бо аграрії фізично не могли розпочати

Інновації

Насіння

Сервіс

збиральну кампанію і завезти на завод буряки. Всі розраховували, що грудень буде більш м'яким. А в кінці листопада пішов дощ, який переріс у сніг та морози. Вийшло так, що всі буряки, які копалися з кінця листопада, поступали на завод із 20-30% (а то і більшим) забрудненням.

Ця ситуація ще й говорить про те, що, мабуть, аграріям потрібно трохи більше техніки. Більше контактувати із цукровими заводами, правильно розташовувати кагатні поля. Бо часто буває так, що кагатні поля розміщуються там, де зручно: отут буду складати буряки, бо я ж тут проїжджаю на тракторі. А потім, коли пішли дощі, то тяжка техніка не може проїхати, і починають її тягати тракторами. Перевізники відмовляються їхати, бо бояться розбити техніку. Тому аграріям потрібно зважати на те, де розміщати свої кагатні поля. З яких полів починати збір врожаю.

Latifundist.com: Як на роботі цукрових заводів позначилися відключення світла?

Олександр Коротинський: Цукрові заводи знаходяться у більш вигідному становищі, ніж інші підприємства харчової галузі. Вони є великими споживачами енергії, тому вважалося, що краще побудувати свою власну ТЕС, ніж тягнути в селище/ село потужні лінії. І зараз кожен цукровий завод має власні ТЕС.

Звісно, були проблеми у заводів, коли екстренно, без попередження, виключали лінії. Виходило з ладу обладнання. Тим не менш, всі розуміють, в які часи ми живемо, тож, засукавши рукава, шукали запчастини, привозили і міняли. Але це ж теж додаткові витрати.

Генератори поки цукровим заводам не потрібні. На відміну від інших галузей харчової промисловості, від яких у тому числі залежні і цукровики. Спілкувався недавно з одним великим виробником слабоалкогольних напоїв, то він розповів, що для відновлення роботи довелося закупити три потужних генератора. В них велике виробництво. Споживають 500 т цукру на місяць. Це не мало, майже 10 вагонів цукру. То завдяки генераторам закривають 60% виробництва. Тобто бізнес вже рухається до енергонезалежності.

Latifundist.com: А як щодо споживання газу? Заводи теж потроху переходять на альтернативні види палива.

Олександр Коротинський: Так. Перша складова собівартості — цукрові буряки, а друга — газ. І коли у тебе одна із складових починає зростати в два рази, то втримати ціну на свою продукцію ти

не можеш. Цю ситуацію ми спостерігали в сезоні 2021. Тоді багато цукрових заводів прийняли для себе рішення переходити на альтернативні види палива. Це переведення ТЕЦ на спалювання вугілля, мазуту і деревної пелети. Деякі цукрові заводи відновили роботу біогазових станцій, які в них були, але простоювали. І в багатьох компаніях цей процес ще й досі не зупиняється. Наразі наші цукрові заводи від газу досить сильно відійшли. Та й по відношенню до цукрових заводів Європи — обігнали їх у цьому процесі.

Latifundist.com: А ще ж є буряковий жом ...

Олександр Коротинський: Зараз заводи його віджимають на пресах глибокого віджиму, гранулюють і використовують у якості альтернативного пального. Раніше жом відправляли через порти Великої Одеси в Азію, зокрема, у Китай та Японію. В цьому році вивезти ми його не можемо. Тому багато заводів спалюють жом, додаючи у відповідних пропорціях до вугілля. Виходить, що буряк виступає ще й паливом.

Latifundist.com: Аналогічно з кукурудзою. Через дороге сушіння в цьому році дехто буде використовувати зерно в якості сировини для роботи твердопаливного теплогенератора.

Олександр Коротинський: Так. Хоча за нинішніх цін на газ жом набагато цікавіший для виробництва біогазу. Однак, щоб побудувати біогазовий комплекс — потрібні значні інвестиції. В умовах війни це не кожному по кишені. Під час відвідін одного з підприємств, керівництво розповіло, що навіть не знає, чи доцільно зараз, коли не діє зелений тариф, запускати біоетанольну установку. І додав, що якщо б міг цей газ забрати собі і спалити, то це б йому було цікаво, а продавати електроенергію з біогазового комплексу — затрати не окупляться.

Latifundist.com: Олександр, дякуємо вам за цікаву та змістовну розмову.

Олександр Коротинський: Користуючись нагодою скажу, що сьогодні треба подякувати цукровикам, які попри сирени, тривоги та примхи природи продовжують працювати. Агробізнес, по суті, сьогодні другий фронт. І виробники цукру, крім забезпечення внутрішнього ринку цукром на сто відсотків, ще й генерують значні надходження коштів в бюджет країни за рахунок експорту. Тому великий їм уклін за це.

**Інтерв'ю підготовлено
Наталія Подак, Latifundist.com**